

«АРЕОПАГІТИКА» ДЖОНА МІЛТОНА І ТЕОРІЯ ВІЛЬНОГО РИНКУ ІДЕЙ

Андрій Мельник

Львівський національний університет імені Івана Франка

вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна

e-mail: andriy.melnyk@lnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0003-1646-008X>

Стаття присвячена теорії вільного ринку ідей – одному із найвідоміших обґрунтувань права на вільне висловлення поглядів і думок, а також памфлету Джона Мілтона «Ареопагітика», який вважають першим прикладом систематичного захисту свободи слова і першоджерелом для теорії. Автор акцентує на тому, що сучасне прочитання «Ареопагітики» має враховувати історичний контекст, у якому створювався памфлет, і брати до уваги винятки із аргументів на користь свободи самовираження. Дискусія про свободу слова і вільний ринок ідей – це також обговорення їхніх меж.

Ключові слова: свобода слова; вільний ринок ідей; «Ареопагітика»; цензура; політика ідентичності; політкоректність.

Постановка проблеми

12 серпня 2022 року 24-річний ісламіст завдав декілька ножових поранень британському письменнику індійського походження Салманові Рушді, який виступав із публічною лекцією у США. Письменник вижив, однак зазнав каліцтва і осліп на одне око. Замах не лише одразу актуалізував історію більш ніж 30-річної давнини, коли роман Рушді «Сатанинські вірші» спричинив справжню геополітичну бурю і заклик від тогочасного духовного лідера Ірану убити автора, але й суттєво підсилив актуальні дискусії про свободу слова¹.

Власне, дискусії про межі права на вільне висловлення думок і поглядів велись і 1989 року, коли роман побачив світ. Тоді загальним контекстом для цих обговорень було традиційне протистояння диктатури і демократії, яке існує й нині. Навпаки, диктаторські режими, використовуючи сучасні технологічні досягнення, удосконалюють методи контролю і стеження за інакомисленням, що яскраво доводить приклад теперішнього Китаю². Однак реакція на справу Рушді на Заході проде-

¹ Schuessler, J. (2022), The Stabbing of Salman Rushdie Renews Free Speech Debates, *The New York Times*, Aug. 15, available at: <https://www.nytimes.com/2022/08/15/arts/salman-rushdie-free-speech.html> (accessed 15 October 2022).

² Байлер, Д. (2022), У таборах високих технологій. Як живуть меншини у Китаї, Київ: Лабораторія, 160 с.

монструвала, що не усі готові виступити на захист свободи слова проти релігійного фундаменталізму. До прикладу, колишній президент США Джиммі Картер засудив автора «Сатанинських віршів» за наклеп на іслам і образу почуттів мільйонів мусульман. Коли 1993 року американський журналіст і активіст Джонатан Рауш опублікував книгу «Добрі інквізитори»³, у якій описав нові загрози для свободи думки, акцентуючи на тому, що вони походять не від авторитарних ідеологічних режимів, які нібито зазнали поразки у «холодній війні», а від західних демократій, які, борючись із проявами репресивності, дискримінації, нерівності, намагались усунути їх прояви не лише із сфери поведінки і вчинків, але й із мови, що, очевидно, не могло не позначитись на праві вільно висловлюватись. Через чверть сторіччя, 2018 року, автори книги «Розніження американського розуму» («The Coddling of the American Mind»)⁴ Джонатан Гайдт і Грег Лук'яноф констатували, що ця тенденція, яка повною мірою проявилась у середовищі американських університетів, призвела до ідейного вихолощення освітньої сфери і перетворила її на поле перманентної ідеологічної боротьби. Якщо раніше свобода слова зазнавала переслідувань з боку держави, то сьогодні звичною стала цензура натовпу (mob censorship), коли протестувальники змушують замовкнути або скасовують виступи опальних спікерів. Цілком логічно, що ці тенденції охопили і середовище соціальних мереж.

Виклад основного матеріалу дослідження

Зважаючи на те, що свободі слова сьогодні загрожують і підсилені сучасними технологіями авторитаризм, і політика ідентичності та політкоректність, актуалізація аргументів на її користь видається, як ніколи, доречною. Щобільше, обійтись без класичних доводів на користь права вільно висловлювати погляди просто неможливо, адже основним обґрунтуванням на користь свободи слова вже не одна сотня років. У цій статті ми коротко зупинимось на трактаті англійського поета епохи бароко Джона Мілтона «Ареопагітика» та теорії вільного ринку ідей, одному із найвпливовіших і найсуперечливіших обґрунтувань на користь свободи слова. Поєднання автора XVII сторіччя і мислення, яке остаточно сформувалось у XX ст., не має дивувати, адже Мілтона вважають попередником ринкових аргументів. У творчості Джона Стюарта Мілла, на якого Мілтон, безперечно, вплинув, логіка вільної циркуляції ідей здобула найбільш відомі і часто цитовані аргументи, хоча назву їй дала влучна метафора судді Олівера Венделла Голмса, яку він висловив у особливій думці до судової справи «Абрамс проти Сполучених Штатів»: «...найкращим випробуванням на правдивість думки є її сприйняття під час конкуренції на ринку». Теорію вільного ринку ідей часто критикують у теперішніх дискусіях про свободу слова за те, що вона сприяє легітимізації, зокрема, мови ненависті, а також за те, що нерегульована конкуренція ідей не завжди виявляє найкращу і не гарантує віднайдення істини⁵.

³ Rauch, J. (1993, 2014), *Kindly Inquisitors: The New Attacks on Free Thought*, University of Chicago Press, 216 p.

⁴ Lukianoff, G., Haidt, J. (2018), *The Coddling of the American Mind: How Good Intentions and Bad Ideas Are Setting Up a Generation for Failure*, Penguin Press, 352 p.

⁵ Shih, D. (2017), Hate Speech And The Misnomer Of 'The Marketplace Of Ideas', *NPR*, May 3, available at: <https://www.npr.org/sections/codeswitch/2017/05/03/483264173/hate-speech-and-the-misnomer-of-the-marketplace-of-ideas> (accessed 3 November 2022).

Трактатування «Ареопагітики» як попередниці теорії вільного ринку ідей також може бути доволі проблематичним. Навіть більше, аргументація Мілтона можна використати для заборони поширення певних ідей. У розпал бурхливих протестів у США, які відбувались у рамках акцій руху Black Lives Matters і які часто супроводжувались насильством, грабунками, трощею майна і масовою непокорою поліції, сенатор-республіканець від штату Арканзас Том Коттон 3 червня 2020 року опублікував у «The New York Times Opinion» колонку, у якій закликав застосувати проти бунтарів регулярну армію. Публікація допису спричинила обурення не лише серед журналістської спільноти, але й серед працівників самої NYT, після чого редактор, відповідальний за оприлюднення тексту Коттона, залишив посаду. Претензії до газети передусім зводились до того, що видання мало б відмовитись публікувати текст. Однак для медіа, яке позиціонує себе як ліберальне, таке рішення мало б очевидні репутаційні ризики. Зрештою, оприлюднення статті цих ризиків не усунуло, а, навпаки, підсилює невдоволення у середовищі ліберально-прогресивістських інтелектуалів. Видання «Salon», прихильне до такого стилю поглядів, розмістило матеріал літературознавця Пітера Германа. Він знайшов у «Ареопагітиці» тези, які дають підстави сказати, що Мілтон відхилив би публікацію статті сенатора як таку, що порушує межі прийнятності. «Мілтон нагадає нам, – зауважує Герман, – що жодне право не є абсолютним, що свобода слова має свої межі, зумовлені як юридичними, так і суспільними конвенціями. Ви не можете кричати «Пожежа!» у переповненому театрі, ви не можете погрожувати насильством президенту, а білі люди не можуть казати н-слово (тобто «негр» – Авт.)»⁶. Якщо скористатись Мілтовою метафорою щодо потенційної небезпеки книжок, то заклики американського сенатора – це міфічні драконові зуби, які можуть обернутись на озброєних людей.

В «Ареопагітиці» Мілтон справді робить винятки із своїх аргументів на користь свободи друку. До прикладу, на терпимість не заслуговує «папізм», тобто римський католицизм, який для поета-пуританина неприйнятний особисто, а також становить очевидну політичну загрозу для протестантської Англії. Католицький Index Librorum був для автора промовистим прикладом практики, якої варто уникнути на його батьківщині. Для Мілтона «папізм» не вартий терпіння, бо сам є нетерпимим. Ці міркування нагадують зауваги Карла Поппера у його класичній праці «Відкрите суспільство та його вороги», які сьогодні відомі як «парадокс толерантності»: надмірна терпимість має призвести до зникнення терпимості, тому заради її збереження треба бути готовим вдатись до насильства щодо нетолерантності. Звісно, це насильство має бути застосоване як *ultima ratio*, коли раціональні докази і переконання не спрацьовують.

Недвозначність, із якою Мілтон вказує на варті заборони ідеї, зумовлена як часом написання, так і особливостями жанру. Автор виступає проти конкретного рішення – допублікаційної цензури, запровадженої Ліцензійним актом від 1643 року і намагається переконати членів тогочасного парламенту переглянути своє рішення. Варто пам'ятати, що у цього звернення є й особистий мотив: присвячений реформі

⁶ Herman, P. C. (2020), John Milton, Tom Cotton and censorship: Why the great defender of freedom might shut that down *Salon*, 27 June, available at: <https://www.salon.com/2020/06/27/john-milton-tom-cotton-and-censorship-why-the-great-defender-of-freedom-might-have-shut-that-down/> (accessed 15 October 2022).

процедури розлучення трактат, який було оприлюднено анонімно і у якому Мілтон пропонував розривати шлюб не лише через перелюб чи неконсумацію, а й через те, що одружені не почуваються щасливими, був визнаний еретичним і лібертинським. Утім, як стверджує сучасний британський дослідник Ніколас Макдовел, Мілтон віддавна цікавився темою цензури, а під час своєї подорожі Європою він мав нагоду познайомитись із двома видатними вченими, які на собі повною мірою відчували цензурні обмеження, – Гуго Гроцієм і Галілео Галілеєм. Тому його аргументи, звернені до англійських парламентарів, базувались не лише на власному досвіді.

Сьогодні ми цінуємо ці аргументи як важливий елемент фундаменту теорії свободи слова і ліберальної доктрини загалом, проте забуваємо про історичний контекст, який допомагає адекватніше їх зрозуміти. За словами Макдовела, «ми прочитаємо Мілтону анахронічно, якщо не усвідомлюємо, що свобода слова для нього, як і для великих гуманістів епохи Відродження, є насамперед проявом доброчесності, а не правом, яке закріплене законом»⁷. Розуміння свободи як чесноти неминуче веде до винятковості і навіть елітарності, позаяк не кожен здатний її практикувати, зважаючи на особисті якості, як інтелектуальні, так і моральні. Античні конотації Мілтонового тексту очевидні, однак вони не обмежуються назвою й епіграфом із «Благальниць» Еврипіда. Важливе у цьому контексті давньогрецьке поняття *parrhesia*, яке означає особливу форму вільного і сміливого публічного звернення перед володарем або публікою, до якого вдається шанований громадянин поліса. Цей акт є виявом як особистих якостей промовця – мужності відстоювати свої погляди, навіть якщо їх не поділяє більшість і якщо йому загрожує покарання, так і готовності державця або соціуму чути критику. Варто, проте, пам'ятати, що, незважаючи на етимологію поняття – *pas/pan* (усе/усі) та *rhesis* (промова), – не кожен міг стати *parrhesiastai* – публічним критиком⁸. Атенська демократія була готова надавати свої привілеї освіченим чоловікам, тому увесь давньогрецький шлейф «Ареопагітики» недвозначно натякає, що Мілтонове розуміння свободи як чесноти і особливої заслуги варто розглядати саме у цьому контексті. Сьогодні схожий підхід деякі політологи називають епістократією, владою найбільш достойних та освічених, яка, за словами одного із теоретиків, Джейсона Бреннана, покликана усувати ексцеси демократичного урядування із його некомпетентним електоратом і популістськими наслідками⁹. Таке прочитання можна назвати анахронічним, однак посутньо воно певною мірою відображає інтелектуальний снобізм, притаманний ренесансним гуманістам у їхньому розумінні свободи. Очевидний елітизм цього трактування виглядає у світлі теорії вільного ринку ідей доволі специфічно.

Як зауважує Ніколас Макдовел, «Мілтон виступає не за легальні права, а проти законодавства, яке забороняє свободу слова, принаймні доти, доки, після публікації,

⁷ McDowell, N. (2021), Reading John Milton's Areopagitica in the Information Age, *Aeon*, 26 April, available at: [https://aeon.co/essays/reading-john-miltons-areopagitica-in-the-information_age?fbclid=IwAR2pCDyX4rd4OVrgEypGJOWYe2GAsEjTF_hNg8wasBlp87AyrrGiQp5trWM](https://aeon.co/essays/reading-john-miltons-areopagitica-in-the-information-age?fbclid=IwAR2pCDyX4rd4OVrgEypGJOWYe2GAsEjTF_hNg8wasBlp87AyrrGiQp5trWM) (accessed 29 September 2022).

⁸ Leppin, H. (2020), As the Ancient Greeks knew, frankness is an essential virtue, *Psyche*, 18 May, available at: <https://psyche.co/ideas/as-the-ancient-greeks-knew-frankness-is-an-essential-virtue> (accessed 14 September 2022)

⁹ Бреннан, Д. (2019), Правом голосу мають бути наділені тільки знаючі, *Ізборник*, доступно за адресою: <http://litopys.org.ua/london/epistocracy.htm> (останній перегляд 4 жовтня 2022 р.)

не буде зроблено висновок, що книга пропагує ідеї, «настільки нечестиві чи злі, абсолютно проти віри чи звичаїв, які жоден закон не може дозволити», і в цьому випадку «вогонь і кат будуть найвчаснішим і найефективнішим засобом захисту».¹⁰ Бачимо, що «вогонь і кат» були для публіциста кращим рішенням, ніж «невидима рука» ринку, яка з'явиться у працях Адама Сміта з теорії моралі й економіки приблизно через сто років. І ще через стільки ж часу Джон Стюарт Міл писатиме про свободу думки уже як про загальний принцип, а не лише як про привілей чи особисту чесноту.

У тексті «Ареопагітики» можна натрапити на пасажі, у яких за метафорами та біблійними алюзіями можна впізнати обриси майбутнього ринку ідей. «І нехай вітри розносять вчення по усій землі, – пише поет наприкінці звернення, – бо якщо істина виступила на поле битви, ми б вчинили шкідливо, якби вдалися до ліцензування і заборон, сумніваючись у її силі. Нехай вона і неправда зійдуться в боротьбі; чи хтось колись бачив, щоб істина прогнала у вільному та відкритому змаганні?»¹¹ Утім, із цього потенційно переможного для істини поєдинку, як ми пам'ятаємо, задалегідь вилучався «папізм», звісно, за умови, що усі «благочестиві та милосердні» засоби переконання слабких і обдурених не спрацюють. Якщо це й виглядає як непослідовність, то вона не була лише Мілтоною винятковою рисою: один із ідейних натхненників Славетної революції Джон Лок у знаменитому «Листі про толерантність» теж відмовляє у терпимості католицизму, додаючи до нього атеїзм. У XVII сторіччі релігійна терпимість не була особливо популярною чеснотою, про що добре відомо і з української історії.

Для сучасного читача «Ареопагітики» важливо розуміти, що Мілтон переймався свободою поширення насамперед релігійних ідей. Це знову ж таки відповідало духові часу і було абсолютно зрозумілим для протестантського письменника. Реформаційні ідеї спочатку були ересю небагатьох. До речі, саме поняття ересі стає для публіциста вельми важливим. Мілтон актуалізує давньогрецький концепт *prohairesis*, який вперше з'являється у «Ніомаховій етиці» Аристотеля і який детально розробляє у своїй стоїчній філософії Епіктет. Він означає інтелектуальний процес розрізнення та вибору між хорошим і поганим. Епіктет узагалі вважав, що ця здатність відрізняє людей від будь-яких інших істот. Як зауважує Макдовел, «замість августиніанського визначення ересі як того, що заборонене і має бути викорінене з християнської віри, Мілтон звертається до язичницького розуміння раціонального вибору як випробування чесноти. «Мислити – значить обирати», – декларує Мілтон, і справжнє знання є продуктом раціональної зустрічі з різними думками та аргументами, незалежно від того, чи є вони потенційно небезпечними чи ні»¹². Тема чесноти і вибору була важливою і для Мілтона-поета, що переконливо доводить його *opus magnum* «Утрачений рай».

Прихильність Мілтона до ідеї вільного вибору, як бачимо, має давньогрецькі і старозавітні корені. Коли ми сьогодні називаємо англійського поета і публіциста фундатором теорії вільного ринку ідей, то часто не враховуємо цієї історичної і культурної специфіки. Якщо скористатись підходом цитованого вище автора і спробува-

¹⁰ McDowell, N. Op. cit.

¹¹ Milton, J. (1644), Areopagitica: Text, *The John Milton Reading Room*, available at: https://milton.host.dartmouth.edu/reading_room/areopagitica/text.html (accessed 15 November 2022)

¹² McDowell, N. Op. cit.

ти увияти, чи підтримав би Мілтон сучасну інтерпретацію теорії із максимальним доступом до ринку і мінімальним втручанням держави, то виникають серйозні сумніви. Утім, як і будь-які великі тексти, «Ареопагітика» – це породження не лише певних історичних обставин, які сприяли радше переслідуванням і заборонам, але й універсальні роздуми, які свідчать, що для з'ясування суті свободи слова немає невчасного моменту. Окрім цього, звернення Мілтону до парламентарів демонструє, що будь-яке обговорення свободи слова – це водночас з'ясування її меж, але також і окреслення зовнішніх кордонів, у яких можливе її функціонування. Тому «Ареопагітика» вперше ставить проблему вільного ринку ідей і водночас проблематизує її, демонструючи її слабкі місця.

Як зазначалось вище, теорію вільного ринку ідей сьогодні критикують не лише ті, хто виступає за суттєві обмеження свободи слова, щоб усунути нерівність і дискримінацію, але й ті, хто пропонує не обмежувати різноманіття поглядів і думок, навіть із гуманістичною метою. Цікаво, що у критичній перспективі «вільний ринок ідей» не здобуває статусу повноцінної теорії, його називають радше метафорою. Грег Лук'яноф, один із співавторів книги «Розніження американського розуму» і активний захисник права на самовираження, вважає метафору вільного ринку не стільки помилковою, скільки неповною: до прикладу вона не охоплює виявів мистецької свободи, позаяк їх важко вписати в однозначні категорії хороших чи поганих, правдивих чи хибних, або не пояснює, чому деякі екзотичні ідеї, на кшталт теорії пласкої Землі, які, здавалося б, під тягарем очевидних доказів мали б давно зникнути, продовжують знаходити прихильників. На думку Лук'янофа, «метафора вільного ринку ідей має сенс на політичній арені, де одна група прагне перемогти іншу. Можливо, ще більше сенсу вона має у сфері академічної науки, де дослідники конкурують за те, чия версія світу, від фізики до античної історії, переможе. Але поза цим, метафора вільного ринку не відображає найважливішої функції свободи слова: вона дає вам шанс пізнати світ таким, яким він насправді є»¹³.

Критика теорії вільного ринку ідей у контексті обмеження зовсім не нова: ще у 1960-х роках Джером Баррон зауважив, що вона базується на хибних припущеннях про те, що усі мають доступ до ринку, що правда об'єктивна і доступна для виявлення, а не суб'єктивна або створена, що серед ідей на ринку завжди є правда і що вона завжди виживає, і що люди здебільшого раціональні і здатні сприймати правду¹⁴. Якщо зіставити ці критичні зауваги із претензіями до класичного ринку товарів і послуг, то побачимо, що вони повторюють їх. Поведінкові економісти переконливо продемонстрували, що люди не завжди вибирають раціонально, тому найбільш якісний товар чи правдива інформація аж ніяк не приречені на перемогу у конкурентній боротьбі. А економіст Джоел Вайлдфогель у прискіпливому аналізі економічних механізмів ринку показує, що останній не гарантує різноманіття вибору і навіть може, всупереч передбаченням Мілтону Фрідмана, перетворюватися на знаряддя тиранії більшості¹⁵.

¹³ Lukianoff, G. (2020), Coronavirus and the failure of the 'Marketplace of Ideas', *Fire*, March 13, available at: <https://www.thefire.org/news/blogs/eternally-radical-idea/coronavirus-and-failure-marketplace-ideas> (accessed 7 October 2022).

¹⁴ Barron, J. A. (1967), Access to the Press. A New First Amendment Right, *Harvard Law Review*, Vol. 80, No. 8 pp. 1641-1678, available at: <https://www.jstor.org/stable/1339417> (accessed 28 October 2022).

¹⁵ Вальдфогель, Д. (2011), *Тиранія ринку*, Київ: Темпора, 288 с.

Критика теорії вільного ринку ідей не означає, що цензура чи втручання держави автоматично стають доречними альтернативами. Мішенню цієї критики радше є ринковий фундаменталізм – уявлення про те, що нерегульований ринок зможе забезпечити як свободу вибору товарів і послуг, так і політичні права, а будь-яке втручання неодмінно зруйнує усі блага, принесені «невидимою рукою». Якщо ринок ідей справді вільний, то він не має виключати критичних до нього поглядів. Свобода висловлення думок може реалізуватись як заперечення істинності чиїхось слів або й навіть як критика чийогось права вільно висловлюватись. Щоправда, в останньому випадку свобода слова наближається до своєї межі, адже, за словами Грега Лук'янофа, уся її суть «із самого початку була у тому, щоб дати людям можливість з'ясувати складні питання, не вдаючись до насильства»¹⁶. Тому не мають рації як ті, хто намагається обмежити вільне висловлювання поглядів, прирівнюючи їх до насильства, нехай і вербального, так і ті, хто, користуючись публічною трибуною, пропагує фізичне насильство і авторитарну цензуру, підважуючи у такий спосіб свою ж можливість висловлюватись із величальними одами на честь сили у майбутньому.

Висновки

Як зауважив норвезький філософ Ларс Свендсен, будь-яке раціональне обговорення питання свободи слова передбачає з'ясування її меж. Фундаменталістське трактування вільного ринку ідей, яке виключає будь-яке регулювання, очевидно, не сприяє такому обговоренню. Навіть більше, утопічні уявлення про абсолютну свободу слова радше шкодять їй, породжують завищені очікування і, як наслідок, розчарування у її спроможностях або демонізацію і звинувачення у паплюженні сакральних речей. У цьому контексті прочитання «Ареопагітики» Джона Мілтона може бути надзвичайно повчальним. Те, що у його тексті може видатися очевидною непослідовністю – поєднання сильних і красномовних аргументів на користь свободи друку із прихильністю до переслідування хибних ідей (небезпечність яких, щоправда, буде встановлено уже після публікації) і безумовне відкидання католицизму – насправді є спробою окреслення чітких меж, у яких можливий вільний обмін ідеями. Читаючи текст Мілтона сьогодні, нас може розчарувати жорсткість цих обмежень, хоча історична зумовленість позиції автора очевидна. За майже 400 років, відколи з'явилась «Ареопагітика», рамки дискусії про свободу самовираження суттєво розширились, однак творінню Мілтона, безперечно, є що сказати нам сьогодні, зокрема й про те, що про свободу слова варто говорити і під час війни.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Barron, J. A. (1967), Access to the Press. A New First Amendment Right, *Harvard Law Review*, Vol. 80, No. 8, pp. 1641-1678, available at: <https://www.jstor.org/stable/1339417> (accessed 28 October 2022).
2. Herman, P. C. (2020), John Milton, Tom Cotton and censorship: Why the great defender of freedom might shut that down, *Salon*, 27 June, available at: <https://www.salon.com>.

¹⁶ Lukianoff, G. (2021), Free speech does not equal violence, *Fire*, Sep. 1, available at: <https://www.thefire.org/news/blogs/eternally-radical-idea/free-speech-does-not-equal-violence-part-1-answers-bad-arguments> (accessed 12 November 2022).

- [com/2020/06/27/john-milton-tom-cotton-and-censorship-why-the-great-defender-of-freedom-might-have-shut-that-down/](https://www.salon.com/2020/06/27/john-milton-tom-cotton-and-censorship-why-the-great-defender-of-freedom-might-have-shut-that-down/) (accessed 15 October 2022).
3. Leppin, H. (2020), As the Ancient Greeks knew, frankness is an essential virtue, *Psyche*, 18 May, available at: <https://psyche.co/ideas/as-the-ancient-greeks-knew-frankness-is-an-essential-virtue> (accessed 14 September 2022).
  4. Lukianoff, G. (2021), Free speech does not equal violence, *Fire*, Sep. 1, available at: <https://www.thefire.org/news/blogs/eternally-radical-idea/free-speech-does-not-equal-violence-part-1-answers-bad-arguments> (accessed 12 November 2022).
  5. Lukianoff, G. (2020), Coronavirus and the failure of the 'Marketplace of Ideas', *Fire*, March 13, available at: <https://www.thefire.org/news/blogs/eternally-radical-idea/coronavirus-and-failure-marketplace-ideas> (accessed 7 October 2022).
  6. Lukianoff, G., Haidt, J. (2018) *The Coddling of the American Mind: How Good Intentions and Bad Ideas Are Setting Up a Generation for Failure*, Penguin Press, 352 p.
  7. McDowell, N. (2021), Reading John Milton's Areopagitica in the Information Age, *Aeon*, 26 April, available at: <https://aeon.co/essays/reading-john-miltons-areopagitica-in-the-information-age?fbclid=IwAR2pCDyX4rd4OVrgEypGJOWYe2GAsEjTFhNg8wasBlp87AyrrGiOp5trWM> (accessed 29 September 2022).
  8. Milton, J. (1644), Areopagitica: Text, *The John Milton Reading Room*, available at: https://milton.host.dartmouth.edu/reading_room/areopagitica/text.html (accessed 15 November 2022).
  9. Rauch, J. (1993, 2014), *Kindly Inquisitors: The New Attacks on Free Thought*, University of Chicago Press, 216 p.
  10. Schuessler, J. (2022), The Stabbing of Salman Rushdie Renews Free Speech Debates, *The New York Times*, Aug. 15, available at: <https://www.nytimes.com/2022/08/15/arts/salman-rushdie-free-speech.html> (accessed 15 October 2022).
  11. Shih, D. (2017), Hate Speech And The Misnomer Of 'The Marketplace Of Ideas', *NPR*, May 3, available at: <https://www.npr.org/sections/codeswitch/2017/05/03/483264173/hate-speech-and-the-misnomer-of-the-marketplace-of-ideas> (accessed 3 November 2022).
  12. Байлер, Д. (2022), У таборах високих технологій. Як живуть меншини у Китаї, Київ: Лабораторія, 160 с.
  13. Бреннан, Д. (2019), Правом голосу мають бути наділені тільки знаючі, *Ізборник*, доступно за адресою: <http://litopys.org.ua/london/epistocracy.htm> (останній перегляд 4 жовтня 2022 р.).

REFERENCES

1. Barron, J. A. (1967), Access to the Press. A New First Amendment Right, *Harvard Law Review*, Vol. 80, No. 8, pp. 1641-1678, available at: <https://www.jstor.org/stable/1339417> (accessed 28 October 2022).
2. Herman, P. C. (2020), John Milton, Tom Cotton and censorship: Why the great defender of freedom might shut that down, *Salon*, 27 June, available at: <https://www.salon.com/2020/06/27/john-milton-tom-cotton-and-censorship-why-the-great-defender-of-freedom-might-have-shut-that-down/> (accessed 15 October 2022).

3. Leppin, H. (2020), As the Ancient Greeks knew, frankness is an essential virtue, *Psyche*, 18 May, available at: <https://psyche.co/ideas/as-the-ancient-greeks-knew-frankness-is-an-essential-virtue> (accessed 14 September 2022).
4. Lukianoff, G. (2021), Free speech does not equal violence, *Fire*, Sep. 1, available at: <https://www.thefire.org/news/blogs/eternally-radical-idea/free-speech-does-not-equal-violence-part-1-answers-bad-arguments> (accessed 12 November 2022).
5. Lukianoff, G. (2020), Coronavirus and the failure of the 'Marketplace of Ideas', *Fire*, March 13, available at: <https://www.thefire.org/news/blogs/eternally-radical-idea/coronavirus-and-failure-marketplace-ideas> (accessed 7 October 2022).
6. Lukianoff, G., Haidt, J. (2018) *The Coddling of the American Mind: How Good Intentions and Bad Ideas Are Setting Up a Generation for Failure*, Penguin Press, 352 p.
7. McDowell, N. (2021), Reading John Milton's Areopagitica in the Information Age, *Aeon*, 26 April, available at: <https://aeon.co/essays/reading-john-miltons-areopagitica-in-the-information-age?fbclid=IwAR2pCDyX4rd4OVrgEypGJOWYe2GAsEjTFhNg8wasBlp87AyrGiQp5trWM> (accessed 29 September 2022).
8. Milton, J. (1644), Areopagitica: Text, *The John Milton Reading Room*, available at: https://milton.host.dartmouth.edu/reading_room/areopagitica/text.html (accessed 15 November 2022).
9. Rauch, J. (1993, 2014), *Kindly Inquisitors: The New Attacks on Free Thought*, University of Chicago Press, 216 p.
10. Schuessler, J. (2022), The Stabbing of Salman Rushdie Renews Free Speech Debates, *The New York Times*, Aug. 15, available at: <https://www.nytimes.com/2022/08/15/arts/salman-rushdie-free-speech.html> (accessed 15 October 2022).
11. Shih, D. (2017), Hate Speech And The Misnomer Of 'The Marketplace Of Ideas', *NPR*, May 3, available at: <https://www.npr.org/sections/codeswitch/2017/05/03/483264173/hate-speech-and-the-misnomer-of-the-marketplace-of-ideas> (accessed 3 November 2022).
12. Bajler, D. (2022), *U taborakh vysokykh texnologij. Yak zhyvut' menshyny u Kytayi*, Kyiv: Laboratoriya, 160 s.
13. Brennan, D. (2019), Pravom golosu mayut' buty nadileni til'ky znayuchi, *Izbornyk*, dostupno za adresoyu: <http://litopys.org.ua/london/epistocracy.htm> (ostannij pereglyad 4 zhovtnya 2022 r.).

JOHN MILTON'S "AREOPAGITICA" AND THE MARKETPLACE OF IDEAS

Andrii Melnyk

*Ivan Franko National University of Lviv,
General Tchuprynka Street 49 79001, Lviv, Ukraine
e-mail: andriy.melnyk@lnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-1646-008X>*

The article is dedicated to one of the most famous rationales for the right to free expression of views and opinions, the marketplace of ideas theory, as well as John Milton's pamphlet "Areopagitica" which is considered the first example of systematic protection of freedom of speech and the primary source for the theory. The combination of the author of the 17th century and the thinking that was finally formed in the 20th century should not be surprising, because Milton is considered the forerunner of marketplace arguments. Given the fact that freedom of speech is threatened today by authoritarianism amplified by modern technologies, as well as identity politics and political correctness, the actualization of arguments in its favor seems more relevant than ever.

When covering the main topics of "Areopagitica", emphasis is placed on the historical conditioning of Milton's arguments. His position on freedom is based on ancient Greek models and seems rather elitist today, and his perception of heresy is pagan rather than Christian. It's also worth remembering that Milton opposed pre-publication censorship but did not object to the persecution of dangerous ideas and books after publication, and also definitely excluded Roman Catholicism from the free circulation of ideas. Today, this kind of restriction is considered unacceptable. A fundamentalist interpretation of the free market of ideas which excludes any regulation is obviously not conducive to such a discussion. Utopian ideas about absolute freedom of speech rather harm it, give rise to inflated expectations and, as a result, disappointment in its capabilities or demonization. In this context, reading John Milton's "Areopagitica" can be extremely instructive today.

Key words: freedom of speech; marketplace of ideas; "Areopagitica"; censorship; identity politics; political correctness.